

מפגש

לעבודה חינוכית-סוציאלית

גיליון מיוחד בנושא

**נוער לסבי, הומוסקסואלי, טרנסג'נדרי
וביסקסואלי (להט"ב): התבגרות, זהות וסיכון
בתוך חברה הטרוסקסואלית**

עורך-אורח: ד"ר גידי רובינשטיין

מושג המזילות המינית כנקודת מבט חדשה על המיניות האנושית

נדב ענתבי

"העולם אינו מחולק לכבשים ולעזים. זהו מרכיב יסוד של הטקסונומיה, שכן הטבע עוסק בקטגוריות נפרדות רק לעתים נדירות [...] העולם מצוי על גבי רצף בכל אחד ואחד מהיבטיו"

(Kinsey, Pomeroy & Martin, 1948, עמ' 639)

תקציר

האמונה הרווחת היא כי נטייה מינית היא תכונה יציבה המתפתחת בשלבים מוקדמים, קבועה ואינה משתנה. לפיכך, תופעות אחרות שלא נכללו במסגרת קטגוריות זהות אלו או הביעו תכונות ודפוסים אחרים מאלה נחשבו ל"רעש" במחקר, ועל כן כמעט שלא זכו להתייחסות מצד החוקרים. מנגד, מחקרים עדכניים גורסים כי נטייה מינית וזהות מינית אינן בהכרח יציבות, בלעדיות וקבועות כפי שנהוג להאמין, כי אם מזילות, תלויות הקשר ומתגבשות גם במהלך הבגרות. רוב המחקרים העוסקים בשינויים ואי-רציפויות של נטייה מינית וזהות מינית נערכו בקרב נשים (לא-הטרנסקסואליות לרוב), ועל כן מזילות מינית נתפסה עד כה כנחלתן של נשים בלבד. במאמר זה מוצגים ממצאים העשויים לתמוך בטענה כי גברים עשויים אף הם להביע מזילות מינית. בהתבסס על נתונים אלה, מוצע להתייחס למזילות מינית כממד נוסף בזהות המינית ובנטייתו המינית של הפרט. הממצאים המוצגים בסקירה זו מציעים אימוץ נקודת מבט מזילה וגמישה על מיניות הגבר והאישה ומעלים שאלות ותהיות רבות על התפיסות הרווחות עד כה בנוגע למיניות. כמו כן נדונות גם הצעות למחקרים עתידיים בנושא.

מילות מפתח: מיניות, נטייה מינית, זהות מינית, מזילות מינית

נטייה מינית אינה בהכרח דפוס קבוע, מתמשך ויציב. נטייתו המינית של הפרט עשויה להשתנות בתהליך אינטואיטיבי במהלך החיים, בהתאם להקשרים החברתיים-תרבותיים השונים. בזאת טמונה משמעות המונח "נזילות מינית", שברצוני להציעו כממד נוסף בזהותו המינית של הפרט.

זהות מינית

זהותו של אדם היא מרכיב מפתח בעידן המודרני, ועל כן הוא נדרש לאמץ זהות מסוימת שתהווה נקודת התייחסות לעצמו ולסביבתו. לדרישה זו עשויות להיות

* המאמר מתייחס לכל המינים ולכל המגדרים ולכל מי שביניהם או מחוצה להם.

השלכות חיוביות, אך לעתים היא נושאת בחובה גם השפעות שליליות. ידוע כי האדם נוטה להבנות את המציאות החברתית-תרבותית בקטגוריות וסכמות קוגניטיביות, במטרה להקל על תפיסתו אותה (Morre & Norris, 2005). לרוב, סכמות קוגניטיביות אלו הן דיכוטומיות ומבוססות על שני גורמים המנוגדים זה לזה (לדוגמה גבר-אישה, טוב-רע וכיוצא באלה). באופן דומה, במהלך אינטראקציות חברתיות שונות, ישנה נטייה ליצור תוויות. תוויות אלו מקנות לנו נחמה ונוחות וממגרות תחושות של אי-ודאות ופחד, אך בה בעת הן מגבילות ומצמצמות את האפשרויות האין-סופיות והייחודיות של האדם (Morre & Norris, 2005). כך הדבר גם בנוגע לזהות ולנטייה המיניות של הפרט, המרדדות את המיניות האנושית לכדי שתי קטגוריות דיכוטומיות ומרכזיות – הומוסקסואליות מול הטרוסקסואליות.

בעוד שנטייה מינית מיוחסת לרוב לאפיונים התנהגותיים יציבים למדי, זהות מינית מומשגת כהכרה, קבלה והזדהות של הפרט עם העדפותיו המיניות (Mohr, 2002), כך שלאנשים היכולת "לאמץ" או "לבחור" את תווית הזהות המינית התואמת ביותר את חוויותיהם (Ellis & Mitchell, 2000). חרף העובדה כי הזהויות המיניות הלא-הטרוסקסואליות הנפוצות הן הומוסקסואליות, לסביות וביסקסואליות, יותר ויותר מונחים מוספים ללקסיקון רחב של זהויות אפשריות (לדוגמה פאנסקסואליות – משיכה מינית ללא קשר לזהות מגדרית ולמין או לאחד מהם). בני נוער נוטים יותר ויותר לאמץ זהויות חלופיות (למשל קוויר – זהות המשוחררת מהגדרות, ועל כן היא בגדר אנטי-זהות), או אף דוחים כל תווית, מתוך ידיעה מפורשת כי תוויות אלה הן שרירותיות ובניסיון להקיף את כלל האפשרויות המיניות (Diamond, 2005b; Hollander, 2000). נראה כי תוויות זהות מינית הנפוצות כיום מפשטות יתר על המידה את אופייה וחוויותיה של המיניות האנושית (Rust, 1993, 2000). המגמה הכללית בספרות העוסקת בטבען של זהויות מיניות או נטיות מיניות גורסת כי ישנן קבוצות משנה רבות יותר של נטייה מינית מאשר אלה הרווחות והנפוצות (Worthington & Reynolds, 2009). אם כן, זהות מינית מוגדרת כיום לרוב לפי האופן שבו האדם בוחר לזהות עצמו ולהזדהות כלפי זולתו, מה שמושפע לרוב בעיקר מנטייתו המינית.

נטייה מינית

רוב אוכלוסיית העולם היא בעלת נטייה מינית הטרוסקסואלית – משיכה לבן המין או המגדר האחרים. מיעוטה של אוכלוסייה זו הוא בעל נטייה מינית הומוסקסואלית – משיכה לבן המין או המגדר הזהים, וביסקסואלית – משיכה לשני המינים או המגדרים. בהקשר זה חשוב לציין שנמצא, כי השכיחות של הומוסקסואליות באוכלוסייה הכללית נעה בין 1% ל-21%, בתלות במרכיבים הנאמדים (Savin-Williams, 2006), קרי התנהגות מינית, משיכה מינית או רומנטית או זהות מינית.

כיום נהוג להמשיג נטייה מינית כמצויה על גבי רצף, כפי שהציע לראשונה אלפרד קינסי (Kinsey, 1948). חרף דעתו כי החלוקה בנוגע לנטייה מינית ולזהות מינית היא עניין של רמות שונות, ולא של סוגים שונים, ניכר כי ההסתכלות הרווחת על נטייה מינית וזהות מינית היא לרוב דיכוטומית. לפיכך, קטגוריות הזהות המינית היחידות

שהוכרו ונחקרו לעומק עד כה הן זו ההטרסקסואלית, הלסבית וההומוסקסואלית, ופחות מכך – גם הביסקסואלית.

ניתן להמשיג ולהעריך נטייה מינית בתקפות על אף היותה מגוונת (Worthington, Navarro, Savoy & Hampton, 2008). נטייה זו כוללת שלושה ממדים מרכזיים: משיכה מינית, מחשבות ופנטזיות מיניות והתנהגות מינית (Kinnish, Strassberg & Turner, 1993; Kinsey et al., 1948; Klein, 2005), ממדים שנמצא כי הם משקפים בעקיבות את נטיית המינית של הפרט. בנוגע למרכיב הזיהוי העצמי, נמצא כי בדומה להערכת זהות מינית, השיטה הרווחת ביותר לאמוד נטייה מינית במחקר היא באמצעות דיווח עצמי (Weinrich et al., 1996; Chung & Katayama, 1996), שיטה אשר קיבלה תמיכה כמדד תקף (Weinrich et al., 1993). ניתוח תוכן המחקר על אודות סוגיות לסביות, הומוסקסואליות וביסקסואליות בפסיכולוגיה הצביע על כך, שהשיטה הנפוצה ביותר להעריך את הנטייה המינית של המשתתפים היא הזדהות עצמית, לעתים קרובות תוך שימוש בשאלות סגורות שהגבילו את חופש הבחירה שלהם (Morin, 1977; Phillips, Ingram, Smith & Mindes, 2003). כהדגמה למגוון האנושי של קטגוריות זהות, מחקרים רבים מוכיחים כי אנשים שונים חווים ומבטאים את זהותם ונטייתם הביסקסואליות בצורות שונות (Aggleton, 1996; Diamond, 2008a; Garber, 2000; Muñoz-Laboy & Dodge, 2005; Sandfort & Dodge, 2008; Worthington et al., 2008; Worthington & Reynolds, 2009), ובכך מעידים כי אין זהות ביסקסואלית אחת או נטייה ביסקסואלית אחת, כי אם טווח רחב ומגוון. כיוון שמיניות היא רבת-ממדים ודינמית (Diamond, 2000b; Klein, Sepekoff & Wolf, 1985; Savin-Williams, 2005), זהות מינית יש לאמץ זווית ראייה רב-ממדית, לאפשר טווח רחב של קטגוריות זהות, לבחון את שלל מרכיביהן ולאמוד אותן על גבי רצף בזמנים שונים.

גיבוש הנטייה המינית והזהות מינית

התפתחות ותהליך גיבוש הנטייה המינית והזהות המינית של לסביות, הומוסקסואלים וביסקסואלים, הידוע גם כתהליך "היציאה מהארון", זכה להתאייחוס ניכרת שהולידה מודלים תאורטיים רבים (למשל, Hunter, Rosario, Morris, 1997; Cass, 1979; Eliason, Trolden, 1979, 1989; Maguen, Gwadz & Smith, 2001; Trolden, 1979, 1989). מודלים אלה, אשר רובם מתארים תהליך גיבוש נטייה מינית וזהות מינית המובחן באמצעות שלבים שונים, עוררו ביקורת רבה. אחת מנקודות הביקורת מתייחסת לינאריות ההתפתחותית המתוארת במודלים אלה, כמו גם להכללות בשלבים ההתפתחותיים השונים, בעוד שבמציאות ההתפתחות המינית היא נרטיבית ואינדיווידואלית למדי. אכן, מחקרים שנעשו לאחרונה גורסים כי הזהויות והנטיות המיניות של נערים ונערות כיום שונות ממקבילותיהן מדורות קודמים. ספציפית, יש להם אופציות רבות יותר, שמובילות למגוון רחב יותר של חוויות בקשר לזהותם המינית (Savin-Williams, 2005). לדברי סאבין-ויליאמס (Savin-Williams, 2005), זוהי הסיבה שכיום, מרבית החוקרים והתאורטיקנים בתחום הנטייה המינית והזהות המינית מציעים לבחון אבני דרך מרכזיות בגיבושן מבלי להניח מראש תהליך לינארי

וקבוע. למותר לציין, כי המודלים ההתפתחותיים לגיבוש נטייה מינית התמקדו רובם ככולם בנטייה מינית לא-הטרסקסואלית והזניחו את השאלה בדבר גיבוש הנטייה המינית ההטרסקסואלית. נראה שהטיה זו נעוצה בין היתר בהומופוביה, וההנחה העומדת מאחוריה היא שיש לחקור את ה"אחר" וה"חריג", מתוך שאיפה סמויה לתקנו ולהשיבו "למוטב" – הלא היא המיניות ההטרסקסואלית.

נקודת ביקורת מרכזית נוספת מבוססת על ההנחה השכיחה והנפוצה שלפיה הנטייה המינית של הפרט היא תכונה קבועה ובלתי משתנה המתפתחת בשלבים מוקדמים, והיא בעלת השפעה עקיבה על נשואי המשיכה, הפנטזיות והחוויות הרומנטיות של האדם לאורך חייו (למשל Cass, 1979; Diamond, 2008a; Troiden, 1979). לפיכך, תופעות שלא נכללו במסגרת קטגוריות זהות אלו או הביעו תכונות ודפוסים אחרים, נחשבו ל"רעש" או סיבוך מיותר במחקר, ועל כן כמעט שלא זכו להתייחסות מצד החוקרים.

בניגוד להנחה זו, מחקרים אחדים מראים כי נטייה מינית היא תכונה נזילה, לא-בלעדית ומשתנה, המתגבשת גם במהלך הבגרות (למשל Diamond, 2008b; Rosario, Schrimshaw, Hunter & Braun, 2006). בוקסר וקוהר טוענים כי בחפשמ אחר התאמה בין נטייה מינית בילדות ובגרות, חוקרים הזניחו את תפקידם ומקומם של שינוי ואי-רציפות בחייהם של פרטים השייכים למיעוטים מיניים (Boxer & Cohler, 1989). נקודת ביקורת נוספת, שאותה מציינת החוקרת ליסה דיאמונד בספרה, *Sexual Fluidity* (Diamond, 2008a), היא כי המודלים לגיבוש נטייה מינית או זהות מינית שתוארו עד כה, פותחו על סמך מחקר אמפירי או ניסיון קליני בקרב גברים, ועל כן הם אינם מייצגים נכונה ונאמנה נשים ואף אינם רלוונטיים להן. בעקבות חשיפת נתונים אלו, הבאים לידי ביטוי בעיקר בקרב נשים, התפתח מושג הנזילות המינית.

נזילות מינית

כאמור, הרעיון בדבר נזילות מינית התעורר בעקבות מחקר על מיניותן של נשים, מעצם היותה מורכבת מדפוסים נזילים, בעלי שונות ופתיחות בממדים השונים לאורך החיים. דיאמונד (Diamond, 2008a) ערכה מחקר אורך בן עשר שנים ובעל חמישה גלים לאיסוף נתונים, ומצאה כי מתוך 79 הנשים הלא-הטרסקסואליות שנכללו במדגם, שני שלישים שינו את זהותן המינית, ושליש מהן שינו את זהותן המינית פעמיים או יותר. תופעה זו הייתה כה שכיחה, עד כי הנשים אשר החזיקו באותה הגדרה עצמית לאורך עשר השנים היו הקבוצה הקטנה והלא-טיפוסית ביותר בקרב נשות המדגם.

נזילות מינית מבוססת על חשיבה פלורליסטית וגמישה על אודות מיניות, המתאפיינת בפתיחות ובהסתכלות מצבית. נזילות מינית משמעה שינויים בזהות, בנטייה, במשיכה ובהתנהגות המיניות, כמו גם אי-סדירויות בין תחומים אלה בו-זמנית (Diamond, 2000b). שינויים אלה ניתנים להבחנה רק לאורך זמן, והם נובעים מתגובות מינית תלויות הקשר ומצב, קרי גורמים סביבתיים-חברתיים-תרבותיים שונים. המשמעות של

היות הזהות או הנטייה המינית נתונות להשפעת הסביבה היא, כי אם לנטייתו המינית או לזהותו המינית של פרט מסוים יש פוטנציאל לנזילות, אזי עשויה הסביבה להשפיע על האופן שלפיו נטייה זו תצא לפועל ותמלא תפקיד בחייו. מושג הנזילות המינית אינן כוונתו ליכולת בחירה לשנות באופן פעיל, רצוי או כפוי, את הנטייה המינית או את הזהות המינית. מדובר בתהליך אינטואיטיבי וספונטני של הפרט. למעשה, המשתתפות במחקרה של דיאמונד (Diamond, 2008a) טענו כי הרגישו חוסר שליטה בנוגע לשינויים שחלו בממדי הזהות המינית או הנטייה המינית שלהן. נזילות מינית מהווה אם כן פוטנציאל מיני דינמי, מסתגל ולא בלעדי, המשתנה מפרט לפרט. לפיכך, חוקרים אחדים הציעו להמשיג פוטנציאל זה כאחד מממדי הזהות המינית האנושית (ראו למשל Diamond, 2008b; Klein, 1993).

ישנם הבדלים מוחלטים מעטים בין מיניותו של הגבר לזו של האישה. ההבדלים הנצפים הם בראש ובראשונה תוצאה של ארגון חברתי שונה לחייהם של גברים ונשים בהקשרים תרבותיים שונים (Blumstein & Schwartz, 1990). אחד ההבדלים המובהקים בהקשר זה הוא כי תרבות משפיעה על גברים ועל נשים באופן שונה, שכן נשים מראות השתנות רבה יותר בתחום המיני מאשר גברים (Baumeister, 2000; Diekmann & Eagly, 2000). דוגמה לכך ניתן לראות בתופעה של נשים אשר החלו לתהות בנוגע לזהותן המינית או נטייתן המינית מסיבות שאינן קשורות למשיכה מינית או רגשית, אלא בגלל חשיפה לאמונות אידאולוגיות או לפרטים ולרעיונות לסביבה, הומוסקסואליים וביסקסואליים (Blumstein & Schwartz, 1983; Cass, 1990; Rust, 1993; Weinberg, Williams & Pryor, 1994). פירושו של דבר שנשים מפגינות נזילות מינית רבה יותר מגברים, וממד זה של הזהות המינית נתפס למעשה כנחלתן של נשים בלבד. בהתאם למשתנה של אדריאן רייץ' (1989) על הרצף הלסבי בקרב נשים, טוענת דיאמונד (Diamond, 2005a) טיעון מעניין, כי ההבדל בין אישה ביסקסואלית לאישה לסבית נעוץ ברמות שונות של נזילות מינית, וכי אלה אינן סוגים שונים של זהות מינית או נטייה מינית. רוצה לומר שההבדל בין הנשים הוא בכך שהאישה הביסקסואלית מגלה נזילות מינית רבה יותר מזו הלסבית.

למרות האמונה הרווחת והממצאים התומכים בה, נראה כי נזילות מינית מאפיינת ברמה כזו או אחרת גם גברים – ככל הנראה באופני ביטוי שונים. הן דיאמונד (Diamond, 2000b, 2008a) והן באומייסטר (Baumeister, 2000) מדגישים את חשיבות חקירת ממד הנזילות המינית גם בקרב גברים, ובעיקר בקרב גברים לא-הטרוסקסואלים, בשל הסבירות לנזילות מינית גבוהה יותר בקרבם. כך נבין ביתר העמקה את היקף התופעה של נזילות מינית, כמו גם את ההבדלים והאפיונים המגדריים המשויכים לה. יתרה מזאת, אם יימצא כי גברים לא-הטרוסקסואלים מגלים נזילות מינית רבה יותר מגברים הטרוסקסואלים, נוכל לטעון כי נזילות מינית היא אחד מההיבטים החיוביים והסתגלניים של מיניות לא-הטרוסקסואלית, בהשוואה למיניות הטרוסקסואלית. כמו כן, דיאמונד סבורה כי יש צורך במחקרים הבוחנים נזילות מינית בקרב פרטים מבוגרים יותר מאשר בקרב פרטים בגילי הבגרות המוקדמת, ולדעתה, סביר להניח כי הראשונים יגלו יציבות רבה יותר מאשר המבוגרים הצעירים (Diamond, 2000b).

גיל ההתבגרות מאופיין בתהליך עיצוב הזהות האישית של הפרט וגיבושה, ובעיקר, בתחום המיני. פרטים חווים בצורה אופיינית טווח רחב של משיכות מיניות והתנהגויות מיניות במהלך שנות ההתבגרות – חלקן משקפות סקרנות וניסוי, חלקן משקפות לחץ חברתי וחלקן מייצגות נטייה (Bancroft, 1990; Cass, 1990; Laumann, Gagnon, Michael & Michaels, 1994). יתרה מזאת, חוקרים נוטים להאמין כי סביר יותר שמיניות חד-מינית מצבית תתרחש במהלך ההתבגרות והבגרות המוקדמת, בין השאר בגלל סובלנות חברתית גדולה יותר לחקירה וניסוי (Laumann et al., 1994). נתונים אלו רלוונטיים כמובן לשני המגדרים. באומייסטר מציין כי גברים חווים גמישות ונזילות ארוטיות-מיניות משך תקופה קצרה במהלך הילדות, ולאחריה הדפוסים המיניים הופכים נוקשים למדי (Baumeister, 2000). נראה כי המתרחש במהלך הילדות משפיע על גברים ברמה גבוהה יותר ולטווח ארוך יותר מאשר על נשים, קרי ההטבעה המינית (sexual imprinting) בקרב גברים חזקה ובולטת יותר מאשר בקרב נשים.

על מנת לבחון השתנות מינית ונזילות מינית, מובן כי יש לבחון את ממדי הזהות המינית או הנטייה המינית לאורך זמן, קרי לערוך מחקרי אורך. עד כה, מחקרי האורך המועטים שנערכו על מיניות חד-מינית נמשכו זמן קצר יחסית (Dickson, Paul & Herbison, 2003; Pattatucci & Hamer, 1995; Rosario et al., 2006; Stokes, McKirnan & Burzette, 1993; Weinberg & Williams, 1988). יתרה מזאת, למרבה הצער, קולם של גברים אינו מיוצג דיו בפסיכולוגיה של המגדר (Baumeister, Catanese, Campbell & Tice, 2000). לכן, לא מפתיעה העובדה כי בודדים המחקרים שבחנו מדדים של נזילות, השתנות ואי-רציפות מיניות של מרכיבי הזהות המינית או של הנטייה המינית בקרב גברים (Dickson et al., 2003; Kinnish et al., 2005; Rosario et al., 2006; Stokes et al., 1993; Weinberg et al., 1994).

במחקר רטרוספקטיבי בן חמש שנים, נמצא כי 97% מהנערים והנערות ההטרוסקסואלים (גילאי 16–20) שמרו על הזהות ההטרוסקסואלית שלהם, בעוד שנערים ונערות לא-הטרוסקסואלים שינו לעתים קרובות את הגדרתם העצמית: 39% מהגברים ההומוסקסואלים, 65% מהנשים הלסביות, 66% מהגברים הביסקסואלים ו-77% מהנשים הביסקסואליות (Kinnish et al., 2005).

מחקר נוסף בחן 216 גברים ביסקסואלים בגילים 18–30, ומצא כי 49% מהגברים לא דיווחו על שום שינוי בנטייתם המינית או בזהותם המינית, 34% מהגברים נטו לכיוון ההומוסקסואלי, ו-17% מהגברים נטו לכיוון ההטרוסקסואלי. בסך הכול, מחצית מהמדגם בקירוב הפגינה יציבות בנטייתה המינית או בזהותה המינית, בעוד שמחציתו השנייה הביעה השתנות ואי-רציפות מסוימות (Stokes et al., 1993). יש לציין, כי למחקר זה גויסו גברים שהוגדרו כביסקסואלים עקב התנהגותם המינית בלבד, ולא לפי זיהוי עצמי או כל מדד אחר.

למרבה הפלא, רוסריו ועמיתיה (Rosario et al., 2006) מצאו במחקרם כי בנות נוער נטו להזדהות ביתר עקיבות כלסביות מאשר נטו גברים להזדהות כהומוסקסואלים. כמו כן מצאו כי בנות נוער לא נטו להזדהות בעקיבות כביסקסואליות יותר מאשר

בני נוער נטו להזדהות כביסקסואלים. נתונים אלה סותרים את הטענה שלפיו רק נשים מגלות נזילות מינית. ניתן אם כן לסכם ולומר, כי מחקרים מעטים בחנו שינויים בנטייה המינית ובזהות המינית בקרב גברים, ואלה מצאו עקבות ניכרת לאורך זמן, כמו גם שינוי, במרכיבי הנטייה המינית והזהות המינית.

נזילות מינית בקרב גברים

זהותו המינית ונטייתו המינית של הגבר נתונות גם הן, בדומה לאלו של האישה, להשפעות חברתיות-תרבותיות-סביבתיות, ועל כן הן גמישות יותר מאשר נוטים לחשוב. אחת הראיות המובהקות לכך היא הממצא כי ישנם גברים המזדהים כהטרוסקסואלים אשר מפגינים התנהגות מינית הומוסקסואלית במוסדות טוטליים הבנויים על סביבה גברית בלבד, כגון: בתי סוהר, ישיבות, פנימיות חד-מיניות, מוסדות צבאיים וכו' (גופמן, 2006). נהוג לכנות התנהגות מינית הומוסקסואלית זו "הומוסקסואליות מצבית", שכן גברים אלו הם הטרוסקסואלים לפי הגדרה (Baumeister, 2000). עם זאת, עצם העובדה שלא כל הגברים השוהים במוסדות אלו מפגינים התנהגות הומוסקסואלית, מוכיחה כי ישנם הבדלים אינדיווידואליים, הנובעים ככל הנראה מממד הנזילות בזהותו המינית ובנטייתו המינית של הפרט. אף שמדובר בנתון ישן למדי, ההערכות הן כי 30%–45% מהגברים בבתי הסוהר מקיימים יחסי מין הומוסקסואליים, רובם בהסכמה (Gagnon & Simon, 1968). עד כה לא נערכו מחקרים על אודות התנהגות הומוסקסואלית או הומוסקסואליות מצבית בישיבות חרדיות ובמוסדות ובסיסים צבאיים. מחקרים נוספים על הומוסקסואליות מצבית עשויים לשפוך אור על מושג הנזילות המינית, בעיקר בקרב גברים.

ממצאי המחקרים המוצגים לעיל ומאחרים שנערכו באותו הנושא, ניתן לזהות שלוש מגמות מרכזיות: (א) ככלל, נשים ניחנות בנזילות מינית רבה יותר מאשר גברים (Baumeister, 2000; Diamond, 2008b, 2008b; Dempsey, Hillier & Harrison, 2005; Savin-Williams & Ream, 2007; Wells & Twenge, 2001); (ב) לסביות, הומוסקסואלים וביסקסואלים הם גמישים יותר מבחינה מינית מאשר גברים הטרוסקסואלים ונשים הטרוסקסואליות; (ג) אין ספק כי גברים ונשים ביסקסואלים הם גמישים יותר מבחינה מינית מאשר הטרוסקסואלים, הומוסקסואלים ולסביות (Diamond 2008a,b). יש לציין כי ההשתנות היא דו-צדדית: מלסביות, הומוסקסואליות וביסקסואליות להטרוסקסואליות ולהפך. לראיה, שני מחקרים נוספים, שבחנו יציבות מרכיבי הנטייה המינית בקרב מתבגרים ומתבגרות, מצביעים על נדידה במרכיבי הנטייה המינית לשני הכיוונים, ממשיכה והתנהגות הטרוסקסואלית להומוסקסואלית ולהפך (Dickson et al., 2003; Savin-Williams & Ream, 2007).

באומייסטר (Baumeister, 2000) מציין כי כללית, טוב ויעיל יותר להיות גמיש, שכן אז הפרט מסוגל להסתגל בקלות יתרה לנסיבות ולמצבים משתנים. היכולת להשתנות היא מיסודה סתגלנית, והרי סתגלנות היא תכונה חיובית. במובן הזה, מצבן של הנשים טוב יותר, שכן הן ניחנות בנזילות מינית רבה יותר מאשר גברים. כמו כן, מחקרים הראו כי מי שהגדירו עצמם כביסקסואלים (גברים ונשים), אופיינו ברמות גבוהות של ביטחון

עצמי, אוטונומיה וחשיבה חיובית עצמית, ללא קשר לנורמות חברתיות (Zinik, 1985), מה שמעיד על מדדים אישיותיים בריאים וסתגלניים יותר. מנגד ניתן לומר, כי נזילות ארוטית גבוהה יותר הופכת את הפרט לפגיע יותר להשפעות חיצוניות, אך טיעון זה נשמע סביר פחות, שכן ניכר כי ההתקדמות האנושית היא לעבר הבנת חשיבותם של חיים מלאים, חיי מימוש והגשמה, או לפחות לעבר סובלנות ומתן החופש לאנשים לעשות את בחירותיהם המודעות ולהשיג את מטרותיהם. עניין זה מוכיח את חשיבות המחקר על נזילות מינית, נוסף על העובדה שמחקר מסוג זה מערער את התפיסות הרווחות על מיניות, נטייה מינית וזהות מינית ומאפשר פתיחות וקבלה של קטגוריות מיניות חדשות, המעודדות ביטוי יצירתי של הפוטנציאל המיני האנושי.

סיכום

עד כה נכתב אך מעט על נזילות מינית, ומספר המחקרים שנערכו בנושא מצומצם ביותר. סקירה זו מציעה כמה השלכות משמעותיות, בעיקר תאורטיות. אימוץ נקודת המבט שלפיה מיניות האישה ומיניות הגבר הן גמישות ובעלות יכולת השתנות לאורך זמן, מעלה שאלות רבות, מערערת את התפיסה הרווחת על זהות מינית ונטייה מינית ומפקפקת בכוחן של תוויות חברתיות. הסתכלות זו מאפשרת ביטוי עצמי מיני מקיף ורחב ביותר, מעודדת אותו וחושפת את ההשלכות השליליות של תופעות התיוג והקטגוריזציה של החוויה האנושית בכלל ושל התחום המיני בפרט. היא מאפשרת השתחררות מחשיבה דיכוטומית, נוקשה וסטראוטיפית ומשקפת, ולו במעט, את מורכבותה של המיניות האנושית. בדומה, שכיחות התופעה של נזילות מינית מוכיחה כי יש לשכתב ולעדכן תאוריות ומודלים שונים על גיבוש זהות מינית ונטייה מינית, ובכך בעצם לאמץ נקודת מבט חדשה על מיניות האישה ומיניות הגבר. כל זאת בשאיפה לתאר את המציאות המינית באופן המורכב, העמוק והאמין ביותר.

ממצאי המחקרים השונים שהוצגו לעיל מעלים שאלות רבות למחקר עתידי. כללית, יש להמשיך לחקור את מרכיבי המיניות בקרב נשים, וביניהם גם את מרכיבי הנזילות. מעניין גם לבחון נזילות מינית בקרב גברים, ובפרט בקרב גברים לא-הטרסקסואלים, שכן אלה מביעים נזילות מינית רבה יותר. מחקרים נוספים עשויים לבחון את הקשר בין תכונות אישיותיות לבין רמת נזילות מינית, כמו גם משתנים דמוגרפיים מסוימים. בראייה רחבה יותר, ראוי יהיה לערוך מחקרים על נזילות מינית בתרבויות שונות (לא מערביות), כדי לאתגר ולחדד את הבנתנו בנושא זה. לדוגמה שפרד (Sheperd, 1987), בעבודתו האנתרופולוגית על התרבות הסוהילית (Swahili) ציין, כי גברים ונשים סוהילים מסוגלים לנוע בין זהויות הומוסקסואליות לבין זהויות הטרסקסואליות. נוסף על כך, כיוון שהידע על אודות הגורמים לנזילות מינית הוא מצומצם ביותר (למשל Diamond, 2008b), יש להמשיך לבחון ולחקור, האם מדובר בגורמים ביולוגיים (כימיים, נוירולוגיים וכו') או שמא בגורמים חברתיים או תרבותיים, ואולי אף בשילוב ביניהם.

אכן בשנים האחרונות חל שינוי, מוגבל אמנם, ביחס החברתי-תרבותי כלפי מיניות בכלל וכלפי מיניות לא-הטרסקסואלית בפרט. עם זאת, ככל שנחשפות תופעות

ותגליות חדשות על אודות המיניות האנושית, אנו מגלים כי ידענו הרבה פחות משחשבנו. כולי תקווה כי קריאת מאמר זה תגלה לקוראים עד כמה מורכב עולמו המיני של האדם, ואולי אף תשנה, ולו במעט, את תפיסותיהם על אודות המיניות האנושית והאפשרויות האין-סופיות הגלומות בה.

מקורות

- גופמן, א' (2006). **על מאפייני המוסדות הטוטליים**. תל אביב: רסלינג.
- ריץ, א' (1989). **ילוד אישה**. תל אביב: עם עובד.
- שילה, ג' (2007). **החיים בוורוד: בני נוער וצעירים הומואים, לסביות, ביסקסואלים וטרנסג'נדרים**. תל אביב: רסלינג.
- Bancroft, J. (1990). Commentary: Biological contributions to sexual orientation. In D. P. McWhirter, S. A. Sanders & J. M. Reinisch (Eds.), *Homosexuality/heterosexuality: Concepts of sexual orientation* (pp. 101–111). New York: Oxford University Press.
- Baumeister, R. F. (2000). Gender differences in erotic plasticity: The female sex drive as socially flexible and responsive. *Psychological Bulletin*, 126(3), 347–374.
- Baumeister, R. F., Catanese, K. R., Campbell, W. K., & Tice, D. M. (2000). Nature, culture, and explanations for erotic plasticity: Reply to Andersen, Cyamowski, and Aarestad (2000) and Hyde and Durik (2000). *Psychological Bulletin*, 126(3), 385–389.
- Blumstein, P. W., & Schwartz, P. (1983). *American couples: Money, work, sex*. New York: William Morrow and Co..
- Blumstein, P. W., & Schwartz, P. (1990). Intimate relationships and the creation of sexuality. In D. P. McWhirter, S. A. Sanders & J. M. Reinisch (Eds.), *Homosexuality/heterosexuality: Concepts of sexual orientation* (pp. 307–320). New York: Oxford University Press.
- Boxer, A., & Cohler, B. (1989). The life course of gay and lesbian youth: An immodest proposal for the study of lives. *Journal of Homosexuality*, 17, 315–355.
- Cass, V. (1979). Homosexual identity formation: A theoretical model. *Journal of Homosexuality*, 4, 219–235.
- Cass, V. (1990). The implications of homosexual identity formation for the Kinsey model and scale of sexual preference. In D. P. McWhirter, S. A. Sanders & J. M. Reinisch (Eds.), *Homosexuality/heterosexuality: Concepts of sexual orientation* (pp. 239–266). New York: Oxford University Press.
- Chung, B. Y., & Katayama, M. (1996). Assessment of sexual orientation lesbian/gay/bisexual studies. *Journal of Homosexuality*, 30(4), 49–62.
- Dempsey, D., Hillier, L., & Harrison, L. (2001). Gendered (s)explorations among same-sex attracted young people in Australia. *Journal of Adolescence*, 24, 67–81.
- Diamond, L. M. (2000a). Passionate friendships among adolescent sexual-minority women. *Journal of Research on Adolescence*, 10, 191–209.
- Diamond, L. M. (2000b). Sexual identity, attractions, and behavior among young sexual-minority women over a two-year period. *Developmental Psychology*, 36, 241–250.

- Diamond, L. M. (2005a). A new view of lesbian subtypes: Stable versus fluid identity trajectories over an 8-year period. *Psychology of Women Quarterly, 29*, 119–128.
- Diamond, L. M. (2005b). What we got wrong about sexual identity development: Unexpected findings from a longitudinal study of young women. In A. Omoto & H. Kurtzman (Eds.), *Sexual orientation and mental health: Examining identity and development in lesbian, gay, and bisexual people* (pp. 73–94). Washington, DC: American Psychological Association Press.
- Diamond, L. M. (2008a). Female bisexuality from adolescence to adulthood: Results from a 10-year longitudinal study. *Developmental Psychology, 44*(1), 5–14.
- Diamond, L. M. (2008b). *Sexual fluidity: Understanding women's love and desire*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Dickson, N., Paul, C., & Herbison, P. (2003). Same-sex attraction in a birth cohort: Prevalence and persistence in early adulthood. *Social Science & Medicine, 56*, 1607–1615.
- Diekmann, A. B., & Eagly, A. H. (2000). Stereotypes as dynamic constructs: Women and men of the past, present, and future. *Personality and Social Psychology Bulletin, 26*, 1171–1188.
- Eliason, M. J. (1996). Identity formation for lesbian, bisexual, and gay persons: Beyond a “minoritizing” view. *Journal of Homosexuality, 30*, 31–58.
- Ellis, A. L., & Mitchell, R. W. (2000). Sexual orientation. In L. T. Szuchman & F. Muscarella (Eds.), *Psychological perspectives of human sexuality* (pp. 196–231). Hoboken, NJ: Wiley.
- Gagnon, J. H., & Simon, W. (1968). The social meaning of prison homosexuality. *Federal Probation, 32*, 23–29.
- Garber, M. (2000). *Bisexuality and the eroticism of everyday life*. New York: Routledge.
- Hollander, G. (2000). Questioning youths: Challenges to working with youths forming identities. *School Psychology Review, 29*, 173–179.
- Kinnish, K. K., Strassberg, D. S., & Turner, C. W. (2005). Sex differences in the flexibility of sexual orientation: A multidimensional retrospective assessment. *Archives of Sexual Behavior, 34*, 173–183.
- Kinsey, A. C., Pomeroy, W. B., & Martin, C. E. (1948). *Sexual behavior in the human male*. Oxford: Saunders.
- Klein, F. (1993). *The bisexual option: A concept of one hundred percent intimacy*. Binghamton, NY: Haworth Press.
- Klein, F., Sepekoff, B., & Wolf, T. (1985). Sexual orientation: A multivariate dynamic process. *Journal of Homosexuality, 11*, 35–49.
- Laumann, E. O., Gagnon, J. H., Michael, R. T., & Michaels, F. (1994). *The social organization of sexuality: Sexual practices in the United States*. Chicago: University of Chicago Press.
- Mohr, J. J. (2002). Heterosexual identity and the heterosexual therapist: An identity perspective on sexual orientation dynamics in psychotherapy. *The Counseling Psychologist, 30*, 532–566.

- Morin, S. F. (1977). Heterosexual bias in psychological research on lesbianism and male homosexuality. *American Psychologist*, *32*, 629–637.
- Morre, D. L., & Norris, F. H. (2005). Empirical investigation of the conflict and flexibility models of bisexuality. *Journal of Bisexuality*, *5*(1), 5–25.
- Morris, J. F. (1997). Lesbian coming out as a multidimensional process. *Journal of Homosexuality*, *33*, 1–22.
- Muñoz-Laboy, M. A., & Dodge, B. (2005). Bisexual practices: Patterns, meanings and implications for HIV/STI prevention among bisexually-active Latino men and their partners. *Journal of Bisexuality*, *5*(1), 79–100.
- Pattatucci, A. M. L., & Hamer, D. H. (1995). Development and familiarity of sexual orientation in females. *Behavior Genetics*, *25*, 407–420.
- Phillips, J. C., Ingram, K. M., Smith, N. G., & Mindes, E. J. (2003). Methodological and content review of lesbian-, gay-, and bisexual-related articles in counseling journals: 1990–1999. *The Counseling Psychologist*, *31*, 25–62.
- Rosario, M., Hunter, J., Maguen, S., Gwadz, M., & Smith, R. (2001). The coming-out process and its adaptational and health-related associations among gay, lesbian, and bisexual youths: Stipulation and exploration of a model. *American Journal of Community Psychology*, *29*, 133–160.
- Rosario, M., Schrimshaw, E. W., Hunter, J., & Braun, L. (2006). Sexual identity development among lesbian, gay, and bisexual youths: Consistency and change over time. *The Journal of Sex Research*, *43*(1), 46–58.
- Rust, P. C. (1993). Coming out in the age of constructionism: Sexual identity formation among lesbian and bisexual women. *Gender and Society*, *7*, 50–77.
- Rust, P. C. (2000). *Bisexuality in the United States: A social science reader*. New York: Columbia University Press.
- Sandfort, T. G. M., & Dodge, B. (2008). And then there was the down low: Introduction to black and Latino male bisexualities. *Archives of Sexual Behavior*, *37*(5), 675–682.
- Savin-Williams, R. C. (2005). *The new gay teenager*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Savin-Williams, R. C. (2006). Who's gay? Does it matter? *Current Directions in Psychological Science*, *15*(1), 40–44.
- Savin-Williams, R. C., & Ream, G. L. (2007). Prevalence and stability of sexual orientation components during adolescence and young adulthood. *Archives of Sexual Behavior*, *36*, 385–394.
- Sheperd, G. (1987). Rank, gender and homosexuality: Mombasa as a key to understanding sexual options. In P. Caplan (Ed.), *The cultural construction of sexuality* (pp. 240–270). London: Tavistock.
- Stokes, J. P., McKirnan, D. J., & Burzette, R. G. (1993). Sexual behavior, condom use, disclosure of sexuality, and stability of sexual orientation in bisexual men. *Journal of Sex Research*, *30*, 203–213.
- Troiden, R. R. (1979). Becoming homosexual: A model of gay identity acquisition. *Psychiatry*, *42*, 362–373.

- Troiden, R. R. (1989). The formation of homosexual identities. *Journal of Homosexuality*, 17, 43–73.
- Weinberg, M. S., & Williams, C. J. (1988). Black sexuality: A test of two theories. *Journal of Sex Research*, 25, 197–218.
- Weinberg, M. S., Williams, C. J., & Pryor, D. W. (1994). *Dual attraction: Understanding bisexuality*. New York: Oxford University Press.
- Weinrich, J. D., Synder, P. J., Pillard, R. C., Grant, I., Jacobson, D. L., Robinson, R. S., & al. (1993). A factor analysis of the Klein Sexual Orientation Grid in two disparate samples. *Archives of Sexual Behavior*, 22(2), 157–168.
- Wells, B. E., & Twenge, J. M. (2005). Changes in young people's sexual behavior and attitudes, 1943–1999: A cross-temporal meta-analysis. *Review of General Psychology*, 9(3), 249–261.
- Worthington, R. L., Navarro, R. L., Savoy, H. B., & Hampton, D. (2008). Development, reliability, and validity of the Measure of Sexual Identity Exploration and Commitment (MoSIEC). *Developmental Psychology*, 44, 22–33.
- Worthington, R. L., & Reynolds, A. L. (2009). Within-group differences in sexual orientation and identity. *Journal of Counseling Psychology*, 56(1), 44–55.
- Zinik, G. (1985). Identity conflict or adaptive flexibility? Bisexuality reconsidered. *Journal of Homosexuality*, 11(1–2), 7–19.